Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Supka Géza

Cím: A történelmi utcatáblák

Forrás: Magyar Nemzet (Hely) (Idő) 1941. VII. 9. (Kötv. fűz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy 92

Hely A régi magyar Lajos

Idő "1941"

Személy

Helyszám

A történelmi utcatáblák

941 VII/9

A *Magyar Nemzet* e rovatában a közelmúlt napokban érdekes vita zajlott le arról, hogy ki vetette fel korábban a pestbudai történelmi utcamagyarázó táblák ötletét: *Koppány* István tanár-e, dr. *Révay* József szerkesztő-e vagy pedig a háború előtti Pozsony utcatábláinak elgondolója. Révay József igen helyesen mutatott rá, hogy „az is meglehet, hogy már előtte is felvetette valaki a gondolatot, csak éppen ő, Révay, nem tudott róla".

A helyzet az, hogy Budán csakugyan egész sor régi utcamagyarázó tábla áll, sőt újabban az Erzsébet-híd budai fejénél, valamint az Irányi-utca szegletén is alkalmaztak ilyen táblát.

A régibb budai történelmi utcamagyarázó tábláknak érdekes történetük van. Dr. *Arányi (Lóstájner)* Lajos budapesti egyetemi orvosprofesszor volt az, aki az orvosok és természetvizsgálók 1864-i nagygyűlésén először vetette fel ezt a gondolatot, amelyet a nagygyűlés az Akadémiának és az Akadémia régészeti bizottságának ajánlott a figyelmébe. Arányi azonban nem elégedett meg ezzel a plátói elintézéssel, hanem a maga páratlan agitatórikus erejével személyesen is nekifeküdt. A törvényszéki kórbonctan tanára volt (igaz, hogy jóideig fizetést sem kapott az egyetemtől, sőt még intézete felszerelésének költségeit is a saját nagynénje zsebéből fedeztette) s így orvos- és jogászhallgatói voltak. Ezeket beszervezte, éspedig „Csak egy hatost!"-jelszóval, ami annyit jelentett, hogy ezek a fiúk országszerte gyüjtést indítottak a budai utcatáblák költségeire, de egy-egy embertől tíz krajcárnál nagyobb összeget nem fogadtak el. Viszont Arányi maga s aztán az ugyancsak lelkes régész, *Rómer* Flóris (később nagyváradi kanonok) a maguk köreiben nagyobb pénzeket, sőt körmöci aranyakat is elfogadtak. Elsőül *Kellemesi Melczer* István királyi személynök juttatott erre a célra nagyobb adományt. Így két év alatt 310 forint gyült egybe, ami elegendő volt a sóskúti kőből faragott 20 tábla beszerzésére, de nem futotta belőle a feliratok kivésetésére.

Holott apránként ezek is elkészültek, még pedig különböző históríkusok — *Wenzel* Gusztáv, *Henszlmann* Imre, *Toldy* István és *Rupp* Jakab — közreműködésével, akik az egyes utcák és házak középkori szerepét kutatták fel. 1868-ban Arányi már hálanyilatkozatot is tehetett közzé, amiért a közönség megértéssel fogadta ötletét. Ugyanekkor persze azt is megvallotta, hogy „alulírtat e lépése miatt évek óta kíméletlenül hol szúnyog-, hol meg darázscsípésekkel illetik".

Ezek a csípések azonban Arányi professzort nem tarthatták vissza attól, hogy a budai utcatáblák ügyének sikeres befejezése után el ne készítse fából az erdélyi Vajdahunyad-várának mintáját s ezzel végig ne házalja az országot: mindenütt előadásokat tartott arról, mennyire fontos lenne a Hunyadiak ez ősi fészkének stílszerű restaurálása. Előadásai nyomán aztán — belépti díj fejében — gyüjtést rendezett mindenütt s ezzel a pénzzel csakugyan megindította a hunyadi vár helyreállításának művét.

Elképzelhető, hogy egyetemi kollégái ugyancsak megorroltak tanártársuknak ezekért az extratúráiért, ők, akik már eleve is ellenségesen állottak vele szemben, miután magyar nyelven adott elő német és latin helyett, továbbá miután egy addig nálunk ismeretlen diszciplinát vezetett be az egyetemre: a törvényszéki kórbonctant, sőt ezzel kapcsolatban a holttestek mumifikálását is. Az abszolútizmus alatt egy olasz nevű tanártársa feljelentést tett ellene azért, mert a szabadságharc idején a Ludovikán berendezett kórházban ápolta a sebesülteket. Ezen a címen el is tiltották az előadásoktól. Egy véletlen segített ekkor rajta. A Magyarországon utazó császári párnak kislánya, Zsófia hercegnő, hirtelenül elhúnyt. S miután Pesten ekkor nem volt más, aki a kis tetemet preparálni tudta volna, az udvar Arányihoz fordult, hogy végezze el ezt a műveletet. Utána aztán Arányi visszakapta a katedráját. A mumifikálásban olyan mester volt, hogy amikor egyik kisfia, Zoltánka, elhúnyt, annak holttestét szintén preparálta, még pedig teljesen élethűen, még az arcát is kifestette, s ez a kis múmia aztán évtizedekig ott állott egy üvegszekrényben Arányi íróasztala fölött. A kis Arányi Zoltánka még évtizedek multán is ott volt a törvényszéki bonctani intézet múzeumában s csak röviddel ezelőtt vitték el innen — előttem ismeretlen helyre.

Talán érdekes volt ezeket a dolgokat is elmondanunk arról az emberről, aki csakugyan elsőül gondolta el a pestbudai történelmi utcamagyarázó táblákat.

Dr. Supka Géza

Vaida-Voevod Sándor cikke Antonescu mellett

Bukarestből jelentik: A román belpolitika érdekes eseménye *Vaida-Voevod* Sándor vezércikke a *Curentul* című lapban. A nagy bukaresti lap már két nappal ezelőtt bejelentette, hogy az ismert erdélyi politikus, többszörös miniszterelnök külmunkatársai sorába lépett és a jövőben sűrűn szerepel majd cikkeivel. Vaida Sándor első vezércikkében a szovjet elleni háborúval foglalkozik és miután röviden ismerteti a multévi eseményeket, *felszólítja az ország közvéleményét, hogy maradéktalanul álljon Antonescu mellé*, aki megmentette az országot. Vaida cikke belpolitikai szempontból is feltűnést keltő esemény, mert elsőízben fordul elő, hogy az elmúlt rezsimnek ilyen tekintélyes politikusa állást foglal az államvezető mellett.